

TIS KRIMMENEEL (2)

Gemert,
vrijplaats voor misdadigers

Vaak wordt gezegd, dat Gemert in vroeger tijden een vrijplaats was voor misdadigers. Het hierna volgende relaas lijkt het een en ander inderdaad te bevestigen.

Adriaen van Meerwijck, vervangend procureur-generaal van de Raad van Brabant, legde op 23 november 1650 een getuigenis af, dat ingebracht werd in het proces, dat de Duitse Orde was aangegaan met de Staten-Generaal (1).

In de eigenhandig geschreven oorkonde verklaarde Adriaen van Meerwijck, dat in zijn ambtsperiode vele doodslagen en andere zware vergrijpen hadden plaats gevonden. Met grote moeite en kosten wist Adriaen de delinquenten gevangen te nemen en naar Antwerpen of Brussel over te brengen. Sommige delinquenten waren Adriaen te slim af, ze waren naar Gemert gevlucht om zo hun straf te ontlopen. Adriaen van Meerwijck kon noch wou hieraan iets doen, omdat hij Gemert altijd voor een Vrije Rijks Neutrale Heerlijkheid had gehouden.

Om zijn stelling te ondersteunen, werden door hemeen aantal personen opgesomd, die zich in Gemert ophielden, omdat ze in de Meierij een strafbaar feit hadden begaan.

Jacob Thomas van der Vleuten had op elf maart 1638 in het dorp Best, zekere Dircken Goossens om het leven gebracht. Na de daad was van der Vleuten naar Gemert gevlucht, waar hij onvervolgd was gebleven.

Lambert Raets, woonachtig op den Beeksen Donk, had op 15 juli 1641 een jongeman doodgestoken. Na de daad was hij naar Gemert gevlucht.

Gijsbert Henrick Raymaeckers, woonachtig in Mierlo, had op 27 december 1642, zekere Jan Goortssen wonende in Strijp zodanig verwond, dat deze twee dagen later aan zijn verwondingen overleed. Ook Henrick Raymaeckers was naar Gemert gevlucht. Adriaen van Meerwijck had horen zeggen dat Raymaeckers in 1650 nog steeds in Gemert woonde.

Bastiaen Janszoon, afkomstig van Rixtel, heeft omtrent het tijdstip van het voorgaande vergrijp, de huisvrouw van Joost Reyners van Aerle zodanig verwond, dat zij aan de gevolgen daarvan is overleden. Ook Bastiaen Janszoon vluchtte naar Gemert.

Omtrent dezelfde tijd had Henrick Leynen, afkomstig van Nuenen Aert Dircxen om het leven gebracht. Henrick Leynen wist naar Gemert te vluchten, waar hij onvervolgd was gebleven.

Bovendien was in Gemert op 1 april 1648 door Jan Goorszoon, zekere Antonius Symens om het leven gebracht. Genoemde personen waren in Gemert woonachtig.

De laatstgenoemde delinquent en alle overige gevluchte delinquenten kon Adriaen van Meerwijck niet vervolgen omdat Gemert neutraal gebied was. Eveneens niet omdat de opsporingsbrieven ontbraken om dit wel te doen. Hoewel Adriaen van Meerwijck zijn superieur, de procureur-generaal van de Raad van Brabant, daarvan op de hoogte had gesteld, heeft die daar tegen nooit iets ondernomen.

Uitlevering van misdadigers.

Hoewel het laatste woord nog niet gezegd is met betrekking tot verdragen tussen Gemert en "andere mogendheden", kan, vooruitlopend op een nader onderzoek, het volgende gezegd worden: Zoals uit het voorgaande relaas blijkt, waren vluchtelingen in Gemert vrij van achtervolging. In 1685 kwam hierin verandering (2). Landkommandeur Emond Godfried Vrijheer van Bocholtz en de afgevaardigde van de Staten-Generaal, Godart Baron van Baerle ondertekenden respectievelijk op 1 december 1684 en op 25 mei 1685 een uitleveringsverdrag. De aanleiding hiertoe was, dat men hoe langer hoe meer ondervond, dat grove misdadigers in de Meierij, veeltijds naar het Land van Ravestein, Gemert, Megen en andere plaatsen vluchtten. Andersom was dit natuurlijk ook het geval.

Om dit tegen te gaan, werd tot het volgende besloten:

"Dat niet alleen dootslagers, maar ook alle andere grove delinquanten van brantstichtinge, peerden en beesten dieverije, huijsbraeck, ontschaakingen met geweld, bloetschande ende **vrouwekragt**, straatschenderije ende affpersinge off affneminghe der coopliden ende passanten op de wegen ende herbanen, uytgelevert konden worden".

Om een verzoek van uitlevering ingewilligd te krijgen, moest natuurlijk aan bepaalde voorwaarden voldaan worden. Om het arresteren van misdadigers wat aantrekkelijker te maken werd bepaald dat de verzoeker vijftig gulden moet betalen bij de overdracht. Deze overdracht moest geschieden bij de grenspalen. Vluchtelingen waren in Gemert dus sinds 1685 niet langer vrij. Wel bleef het zo, dat ze niet direct achtervolgd konden worden. Kennelijk werd door de schout een vluchteling soms wel te vlug uitgeleverd. De landkommandeur vond het in 1788 tenminste nodig, hieromtrent een verordening uit te schrijven. Indien een uitleveringsverzoek werd ingediend, dan moest de verzoeker allereerst met grondige bewijzen komen. Waren deze bewijzen niet voorhanden, dan was het uitleveren van vluchtelingen verboden.

(3).

Peter van den Elsen

NOTEN:

- (1) Resolutieboek, berustend in de bibliotheek van het Provinciaal Genootschap voor Kunsten en Wetenschappen, nr.26 D138. Zie adviesstuk N. Zie eveneens RA 'sHB - Kommanderije Archief van de Duitse Orde Gemert, inv. nr.296b.
- (2) RA 'sHB; Kommanderij Archief van de Duitse Orde Gemert, inv.nrs.106, zie verder 367 en 501.
- (3) RA 'sHB; Kommanderij Archief van de Duitse Orde Gemert, inv.nr.515

